

УДК 657

І.П. Банадига О.І. Павликівська канд. економ. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРИКЛАДНЕ ЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ПРИ ПРИЙНЯТТІ ОБЛІКОВИХ РІШЕНЬ

I.P. Banadyha, O.I. Pavlykivska Ph.D., Assoc. Prof.

THEORETICAL AND APPLIED VALUE OF RISKS AT ACCEPTANCE OF REGISTRATION DECISIONS

Пошук шляхів вирішення існуючих облікових проблем можливий лише при наявності спектру альтернатив, відповідно, й ризиків. Слід зазначити, що одним із правил економічної поведінки є не уникання ризиків, а їх передбачення, намагаючись знизити до більш низького рівня.

Система бухгалтерського обліку в даному випадку повинна, з однієї сторони – відображати всі суттєві аспекти, пов'язані з виникненням ризикової ситуації, а з іншої – в процесі прийняття облікових рішень мінімізувати ризикові факти.

Існування бухгалтерського інструментарію (документації, інвентаризації, оцінки, калькуляції, рахунків, подвійного запису, балансового узагальнення та звітності) дозволяє на системному рівні виявляти невідповідності та відхилення від нормального перебігу господарської діяльності підприємства, в порушеннях взаємозв'язків між елементами методу бухгалтерського обліку; у відхиленнях від загальноприйнятого способу відображення інформації в одному із елементів методу (між аналітичним та синтетичним обліком, між первинними, зведеними та результатними документами); в порушення технологічного процесу облікової роботи (недотримання принципів обліку, правил інвентаризації, виправлення помилок).

Теоретичні та практичні аспекти даної проблеми розроблялись в працях багатьох зарубіжних вчених, зокрема: дослідження суті економічних ризиків, виявлення їх причин здійснювали А. Маршалл, Дж. Кейнс, И. Шумпетер, Ю. Брігхем, К. Рэрхэд, С. Хьюс, Г. Клейнер.

Перелік джерел з питань облікового аспекту ризиків у вітчизняній літературі майже відсутній, більше того, фундаментальних досліджень по суті не існує. Основною причиною такої ситуації є орієнтація, протягом тривалого часу, на централізовану систему управління (не складає тут винятку й бухгалтерський облік). У зв'язку із цим, не було потреби врахування в обліку ані умов невизначеності, ані елементів ризику.

На наше переконання, обліковий ризик є ні чим іншим, як об'єктивно-суб'єктивною категорією. Підтвердженням цієї гіпотези може бути розгляд елементів ризику, а саме:

Об'єктом облікового ризику – є облікова система, ефективність та принципи функціонування якої наперед невідомі.

Суб'єктом облікового ризику – є бухгалтер (бухгалтерія), який зацікавлений в управлінні об'єктом облікового ризику та має компетенцію приймати рішення щодо даних об'єктів.

Джерела облікового ризику – це фактори (господарські явища чи процеси), які спричиняють невизначеність або конфліктність в обліковому відображенні.

Враховуючи подані характеристики, вважаємо, що лише наявність всіх зазначених елементів облікового ризику є необхідною умовою його існування.

Основними причинами облікового ризику є наступні:

1) більшість облікових процесів є індетермінованими;

- 2) не можливість збору достатньої інформації;
- 3) можливість існування фактору невизначеності в господарських операціях (асиметрія фактів).

Окрім цього, причини, що зумовлюють обліковий аспект ризику можна також згрупувати за сферою прояву:

- внутрішні: недоліки в організації, техніці та технології бухгалтерського обліку, тощо;
- зовнішні: зміни економічних факторів, нормативно-правового забезпечення та регулювання, похибки в обліковому відображенні в контрагентів, тощо.

Як відомо, в межах реалізації функцій бухгалтерського обліку, враховуючи різні фактори, можуть виникати ризикові ситуації. Адже, облікова діяльність, в кінцевому випадку, реалізується через відповідні облікові рішення (певні облікові дії), тобто ризик виникає саме в результаті реалізації потенціалу обліковця.

Існування різноманітних факторів облікового ризику дозволяє їх аналізувати, за певних ситуацій, з достатньою в глибину. Проте, всі вони в кінцевому випадку проявляються лише в двох варіантах:

1. Ризик полягає в тому, що фактичні позитивні «умовно-грошові потоки» виявляться меншими від очікуваних.
2. Ризик полягає в тому, що фактичні негативні «умовно-грошові потоки» виявляться більшими від очікуваних.

Таке прозоре трактування доволі складного та багатогранного поняття як обліковий ризик акцентує увагу на суті проблеми. Вважаємо, що обліковий ризик – це не абстрактна категорія (невизначеність, можливість невдачі чи варіація результату).

Виходячи з принципу вартісного вимірювання в обліку (грошової оцінки), це не що інше, як грошова сума, яка може бути або невірно визначена, або, як наслідок, переплачена чи недоотримана. Тому, ми повинні в першу чергу оперувати грошовими вимірниками, а не процентними ставками, значеннями чи ще іншими показниками.

Отже, обліковий аспект ризику має цілком самостійне теоретичне і прикладне значення як важлива складова теорії та практики бухгалтерського обліку, особливо якщо врахувати недостатнє вивчення цієї проблеми.

Література

1. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками: учебн. Курс. -К.: НикаЦентр, 2006. -448 с.
2. Каплан Роберт С., Нортон Дейвид П. Сбалансированная система показателей. От стратегии к действию. -2-е изд., испр. и доп./Пер. с англ. - М.: ЗАО «ОлимпБизнес», 2006. -320 с.
3. Мицкевич А. Управление затратами и прибылью. - М.: ОЛМА-ПРЕСС Инвест: Институт экономических стратегий, 2003.-192 с.
4. Управление рисками фирмы: программы интегративного рискменеджмента: учеб. пособие/В.Н. Вяткин, В.А. Гамза, Ю.Ю. Екатеринославский, П.Н. Иванушко. -М.: Финансы и статистика, 2006. -400 с.
5. Хорин А.Н. Стратегический анализ: учебное пособие/А.Н. Хорин, В.Э. Керимов. -М.: Эксмо, 2006. -288 с.